

УДК 655.411:070.48Вісник(09)(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2021.5(298).44-47

Лариса Дояр,

кандидат історичних наук, доцент,
старший науковий співробітник Державного архіву друку
Книжкової палати України,
e-mail: arkhiv@ukrbook.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0789-2462>

З ювілеєм, "Віснику..."

(до 25-річчя науково-практичного журналу "Вісник Книжкової палати")

У статті розглянуто аспекти функціонування Державної наукової установи "Книжкова палата України імені Івана Федорова" у контексті її видавничої діяльності. Проведене дослідження присвячено історії науково-практичного журналу "Вісник Книжкової палати", якому поточного року виповнюється чверть століття. За матеріалами примірників, що зберігаються у фондах Державного архіву друку, авторка розглянула визначальні події в історії часопису, а саме: державну реєстрацію та заснування як щомісячного науково-практичного видання; формулювання цілей і завдань; утворення редакційної колегії та групи технічного персоналу, які забезпечували вихід журналу у світ, його тиражну й цінову політику тощо. У статті проведено ґрунтовний контент-аналіз стартового номера "Вісника Книжкової палати", висвітлено етапи формування редакційної політики та власного обличчя видання на етапі становлення. Авторка дослідила персональні зміни у складі редакційної колегії, прокоментувала процес формування рубрикатора журналу, репрезентувала імена науковців, які започаткували його окремі розділи. У статті зосереджено увагу на присвоєнні журналу статусу фахового видання у галузях технічних, історичних наук і соціальних комунікацій (книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство). Оцінюючи сучасний статус часопису, авторка констатувала, що він продовжує зберігати позиції провідного видання у галузях бібліографії та бібліотекознавства.

Ключові слова: науково-практичний журнал; редакційна колегія; рубрикатор; фахове видання; засіб наукової комунікації

Постановка проблеми. У 2021 р. журналу "Вісник Книжкової палати" виповнюється чверть століття. Для періодичного видання це доволі поважний вік, тож є сенс проаналізувати пройдений шлях і підбити певні підсумки.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Часопис Державної наукової установи "Книжкова палата України імені Івана Федорова" як об'єкт дослідження виринає у кількох аспектах, насамперед у загально-історичному, що дає змогу розглянути віхи історії установи. Безперечними авторитетами з цих питань є М. Сенченко [13; 14] і Н. Сенченко [15], які у своїх монографіях приділили значну увагу питанням розвитку журналу. У вужчому сенсі фахівці вивчали "Вісник" як засіб сучасної наукової комунікації, зокрема Л. Бурківська [1] та С. Костилова [12]. Остання дослідила статті часопису за 2014—2018 рр., довела синтетичний характер видання, проаналізувала розвідки, присвячені історії та нинішньому стану вітчизняної періодики [12, с. 108—124].

Мета статті — узагальнювальний аналіз процесу становлення та розвитку науково-практичного журналу "Вісник Книжкової палати", акцентуація головних етапів його структурного й статусного зростання.

Виклад основного матеріалу дослідження. У травні 1996 р. Книжкова палата України заснувала науково-практичний журнал зі щомісячною періодичністю під назвою "Вісник Книжкової палати" (свідоцтво про реєстрацію № 1994-КВ від 24.05.1996). З нагоди виходу першого номера в липні 1996 р. до читачів і колективу редколегії звернувся тогочасний віцепрем'єр-міністр України І. Курас, який назвав цю подію "особливо знаменною для працівників видавничих

організацій, бібліотечних і бібліографічних установ, усієї читацької громадськості України" [2, обкл.].

Головну мету "Вісника" було лаконічно сформульовано у зверненні академіка І. Кураса, який, зокрема, зазначив, що "журнал сприятиме вирішенню на сучасному науково-технічному рівні проблеми обліку і збереження друкованого слова, примноження інтелектуального потенціалу нашої молоді держави, впевненому її входженню у світовий інформаційний простір" [2, обкл.].

Наклад першого номера становив 300 примірників, ціна — космічні 200 тис. крб [2, с. 32, обкл.], але незабаром, 2 вересня 1996 р., в Україні було введено нову грошову одиницю — гривню, й ситуація змінилася на краще.

До складу першої редколегії "Вісника" увійшло 18 осіб, а саме: М. Сенченко (головний редактор), Н. Петрова (заступник головного редактора), В. Волох (відповідальний секретар), О. Александрова, С. Білокінь, О. Васильєв, Т. Гладкова, Р. Жданова, Р. Карташов, Г. Ковальчук, Н. Кушнарєнко, Л. Мухітдінова, В. Патока, Т. Прокошева, В. Ступак, М. Хойнацький, О. Федотова, Г. Швецова-Водка [2, с. 2]. Слід зазначити, що від початку виходу у світ журнал виготовляли на обладнанні Книжкової палати України.

Розпочинаючи випуск нового періодичного видання, редколегія артикулювала амбітну мету — зберегти документальну пам'ять України для прийдешніх поколінь, а серед проблем, що потребували негайного розв'язання, визначила такі:

1) вивчення історії бібліотечної та видавничої справи України, історії вітчизняної бібліографії;

2) проведення досліджень у галузі книговидавничого й книгорозповсюдження;

3) упровадження у практику роботи бібліотек та інформаційних центрів україномовних класифікаційних систем, розроблення предметних рубрикаторів, а надалі — предметного тезауруса державною мовою;

4) створення національного формату бібліографічних записів у машиночитній формі для бібліотек та інформаційних центрів України;

5) формування Українського бібліографічного репертуару та системи ретроспективних бібліографічних покажчиків національних меншин;

6) розвиток наукознавчих і бібліометричних досліджень на основі бібліографічних баз даних як "інтелектуальної" сировини для визначення відповідних закономірностей і створення інформаційно-прогностичних систем;

7) створення системи реферування й науково-аналітичного перероблення інформації;

8) реформування системи підготовки кадрів для бібліотек та інформаційних центрів, у тому числі й вищої кваліфікації;

9) підготовка й видання підручників із питань бібліографії та бібліотекознавства з поєднанням традиційних і новітніх інформаційних технологій;

10) практична робота зі збереження пам'яток писемності та друку [1, с. 2].

Зміст першого номера "Вісника Книжкової палати" становили рубрики "Матеріали редакції", "Бібліографія", "Бібліотечна справа", "Видавнича справа", "Історичні розвідки", "Інформаційні ресурси", "Нормативно-правове забезпечення", "Видатні діячі" [2, с. 1].

У першому числі щомісячника було надруковано такі бібліографічні раритети, як вступ до книги видатних українських науковців Ю. Ковалевського та Ю. Іванова-Меженка "Практичне керівництво з бібліотекознавства", виданої 1923 р. у Петрограді [2, с. 3—4]; уривок із книги М. Гуменюка "Українські бібліографи XIX — початку XX століття: нариси про життя та діяльність" (Харків, 1969), присвячений бібліографічній діяльності І. Франка [2, с. 31—32]. На шпальтах першого номера також було вміщено публікацію президента Українського регіонального відділення Міжнародної академії інформатизації, академіка МАІ, члена-кореспондента НАН України В. Васильєва [2, с. 26]. Головний редактор "Вісника", директор Книжкової палати України, професор М. Сенченко розмірковував над проблемами та перспективами очолюваної установи [2, с. 5—7]. Заступник директора Книжкової палати України з інформаційно-аналітичної роботи, професор Р. Карташов дослідив питання створення вітчизняних реферативних журналів [2, с. 27—30], а заступник директора з наукової роботи, кандидат технічних наук О. Васильєв проаналізував міжнародну мережу наукової і технічної інформації STN International [2, с. 25]. Тогочасна завідувачка відділу каталогізації Л. Мухітдінова розглянула проблему видання Універсальної десяткової класифікації (УДК) українською мовою [2, с. 8].

Поміж наукових публікацій першого номера часопису слід виокремити працю доцента НТТУ "КІП імені Ігоря Сікорського" М. Хойнацького, який зосередив увагу на ситуації зі стандартизацією в Україні та напрямах удосконалення державних стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи [2, с. 17—19].

До першого числа "Вісника" увійшов і виступ завідувачки науково-бібліографічного відділу Національної парламентської бібліотеки України В. Патоки на II Всеукраїнському конгресі бібліотекарів [2, с. 9—10]. У публікації, зокрема, йшлося про створення українського бібліографічного репертуару [2, с. 11—12].

Родзинкою першого номера стали наведені результати щорічного на той момент конкурсу "Мистецтво книги України", які оголосив начальник Головного управління книговидання та книгорозповсюдження Мінпресінформу України М. Зубань [2, с. 16]. Журі відзначило високу якість художнього та поліграфічного виконання номінантів і визначило переможців заходу: лауреатами конкурсу стали творчі колективи видавництва "Світ" (Львівський державний університет) та "Мистецтво" (Київ). Львів'яни здобули найвищу нагороду конкурсу — диплом імені Г. Нарбути за найкраще художнє оформлення та дизайн "Української рукописної книги" Я. Запaska. Киян нагородили дипломом ім. І. Федорова за поліграфічне виконання альбому "Український авангард 1910—1930 років". Колеги М. Зубаня з Міністерства України у справах преси та інформації, зокрема начальник відділу книгорозповсюдження Ф. Михайленко та консультант установи В. Блехеров, на шпальтах першого числа "Вісника" розмірковували над проблемами книгорозповсюдження в Україні [2, с. 20—21] і законодавчого забезпечення інформаційного процесу [2, с. 30].

Першою історичною розвідкою, уміщеною на сторінках аналізованого науково-практичного часопису, стало ґрунтовне дослідження аспірантки кафедри документознавства Київського державного інституту культури Н. Чухно, присвячене історії Книжкової палати України [2, с. 22—25], а першою оприлюдненою в журналі рецензією — колективна експертиза покажчика С. Зворського "Видання "Просвіт" Галичини: книги та аркушева продукція (1868—1939 рр.)", проведена А. Комською та Л. Ступак [2, с. 12].

Слід зазначити, що в першому номері також було опубліковано статистику друку за 1995—1996 рр. Наводячи загальносвітову аналітику, працівники Книжкової палати України били на сполох, адже наша країна пасла задніх за показниками випуску друкованої продукції: учетверо менше, ніж тогочасні Росія та Франція, увосьмеро — ніж Німеччина, удесятеро — ніж Велика Британія та шістьнадцятеро — ніж Сполучені Штати Америки [2, с. 13]. Інакше кажучи, від початку виходу у світ науково-практичний журнал "Вісник Книжкової палати" набув виразного суспільно-політичного характеру.

Починаючи від третього номера, у часопису започатковано нову рубрику — "Конференції, семінари, виставки". Піонерним стало повідомлення заступника начальника Головного управління Національних програм випуску літератури С. Зінчука, який розповів про проведення свято української книги [3, с. 27—28]. До речі, примірник журналу на той момент коштував адекватні 3 грн [3, обкл.].

Зазначимо, що "Вісник Книжкової палати" відразу позиціонував себе як видання європейського змісту. На його сторінках, наприклад, було надруковано повідомлення про бібліографічний журнал Франції, заснований імператором Наполеоном 14 жовтня 1811 р. [4, обкл.].

У 1997 р. у журналі започатковано три нові рубрики різного спрямування: "Підготовка кадрів", "Життя і діяльність українців за кордоном", "Музеї світу". Першою ластівкою з проблеми навчання фахівців з інформаційно-бібліотечної справи стала публікація В. Терно [5, с. 35]. До першого номера за 1997 р. увійшов меморат "Пам'ять української діаспори" [5, с. 35]. Цікаву рубрику "Музеї світу" відкривала публікація С. Марінової, присвячена проблемі вивчення відвідувачів і роботі з публікою у художніх музеях США [5, с. 35].

Новаціями наступного, 1998, року стали рубрики "До 80-річчя з дня заснування Книжкової палати України", "1000-річчя літописання і книжкової справи в Україні", "За рубежем". Останні мали виразний історичний складник, а це надалі сприяло тому, що журнал набув статусу фахового видання в галузі історичних наук. Окрім того, 1998 р. редакція активно наповнювала рубрики "Рецензії" та "Готується до друку" [6, с. 33—36]. Першою публікацією і, безумовно, перлиною рубрики "За рубежем" є стаття "Англо-мовне видання першого тому М. Грушевського "Історія України-Руси" (А. Дуцник, 1998 р., № 1).

Важливою віхою в історії щомісячника стало рішення президії Вищої атестаційної комісії України (постанова № 1-05/8 від 22.12.2010), згідно з яким "Вісник Книжкової палати" було віднесено до наукових фахових видань у галузі технічних, історичних наук, соціальних комунікацій (книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство). Відповідно до нового статусу змін зазнала редакційна колегія часопису. Кураторами технічних наук стали доктори в цій галузі знань, професори М. Сенченко, Г. Асєєв, В. Васильєв, Р. Карташов, В. Михайленко, І. Рябченко. Розвідки історичної тематики експертували доктори історичних наук, професори В. Ільганаєва, Я. Калакура, С. Кулешов, М. Слободяник, В. Солдатенко, В. Шейко. Крім того, до складу тогочасної редколегії входили доктори педагогічних наук, професори Н. Кушнарєнко, О. Олексюк, М. Поплавський, Л. Філіпова, А. Чачко.

Редакція продовжувала наповнювати раніше започатковані рубрики й запроваджувала нові, зокрема "На допомогу видавцю-початківцю", "Сторінка систематизатора", "З архіву Книжкової палати України", "Політика. Культура. Мистецтво" [7, с. 49—52].

Варто наголосити, що з набуттям поважного наукового статусу істотно зріс обсяг і, що важливо, наклад часопису. З урахуванням інфляційних процесів в Україні змінилася й цінова пропозиція журналу: 2010 р. один примірник коштував 20 грн [7, обкл.].

Наступним шаблоном у розвитку "Вісника Книжкової палати" стала його переорієнтація на соціальні комунікації. Відповідно до наказу Міністерства освіти і науки України, Атестаційна колегія МОН віднесла

журнал до наукових фахових видань у галузі соціальних комунікацій (наказ № 515 від 16.05.2016). Трохи раніше, напередодні 2016 р., часопис пройшов процедуру перезаснування. Відповідно до нового свідоцтва про державну реєстрацію КВ № 21783-11683ПР від 31 грудня 2015 р. співзасновниками щомісячника стали Державна наукова установа "Книжкова палата України імені Івана Федорова" та Харківська державна академія культури. На той момент певних змін зазнала й редакційна колегія. У 2015 р. до її складу входили як вітчизняні, так і закордонні науковці, зокрема доктори технічних наук, професори М. Сенченко, Г. Асєєв, В. Васильєв, Р. Карташов, В. Нешитой, П. Киричок; доктори історичних наук, професори В. Ільганаєва, Я. Калакура, С. Кулешов, В. Шейко, Г. Матрюхін (Росія), В. Солдатенко; доктори наук із соціальних комунікацій, професори І. Давидова, О. Тріщук, Г. Шемаєва, В. Теремко, В. Маркова та доктор філософії, доцент І. Лопатовська (США) [8, с. 2].

Слід зазначити, що тривалий час заступницею головного редактора "Вісника" була Н. Петрова. Після її трагічної кончини редколегія зазнала персональних змін. Так, у червні 2019 р. заступницями головного редактора стали професор І. Давидова та вчений секретар Книжкової палати України, на поточний момент кандидат наук із соціальних комунікацій О. Васківська [9, с. 1]. У листопаді 2019 р. склад редколегії посилювала заступниця директора Книжкової палати України з наукової роботи Г. Гуцол [10, с. 1].

Важкого для всього світу, ковідного року зміни в редколегії "Вісника" продовжилися. Відтепер директор Книжкової палати України, доктор технічних наук, професор М. Сенченко виконує функції шеф-редактора, а головним редактором видання стала професор І. Давидова. Крім того, до складу редколегії увійшли доктор історичних наук, професор В. Шпак, доктор наук із соціальних комунікацій О. Сербін, доктор наук із соціальних комунікацій, доцент О. Мар'їна, кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент В. Гандзюк, кандидат наук із соціальних комунікацій О. Бруй [11, с. 1]. Однак чергова зміна складу редакційної колегії фактично не позначилася на контенті журнальних випусків. Провідними темами залишаються проблеми вітчизняної бібліографії та розвитку бібліотекознавства, актуальні питання в галузі соціальних комунікацій, як і раніше, журнал ознайомлює читачів із раритетами документальної пам'яті українського народу, прагнучи до розширення кола цільової аудиторії.

Висновки. Науково-практичний журнал "Вісник Книжкової палати" пройшов складний шлях становлення і сьогодні, попри персональні втрати, різноманітні проблеми й труднощі, зберігає позиції провідного видання в галузі соціальних комунікацій.

Список використаних літератури та джерел

1. Бурківська Л. Ю. Науково-практичний журнал у контексті наукової комунікації / Л. Ю. Бурківська // Молодий вчений. — 2017. — № 3 (43). — С. 204—209.
2. Вісник Книжкової палати. — 1996. — № 1—2. — 32 с.
3. Вісник Книжкової палати. — 1996. — № 3. — 28 с.
4. Вісник Книжкової палати. — 1996. — № 4. — 40 с.
5. Вісник Книжкової палати. — 1997. — № 12. — 36 с.
6. Вісник Книжкової палати. — 1998. — № 12. — 36 с.
7. Вісник Книжкової палати. — 2010. — № 12. — 52 с.
8. Вісник Книжкової палати. — 2015. — № 12. — 52 с.

9. Вісник Книжкової палати. — 2019. — № 6. — 52 с.
10. Вісник Книжкової палати. — 2019. — № 11. — 52 с.
11. Вісник Книжкової палати. — 2020. — № 8. — 52 с.
12. Костишева С. О. "Вісник Книжкової палати" як засіб наукової комунікації в царині пресознавства / С. О. Костишева // Сторінки історії : збірник наукових праць. — Київ : КПІ ім. І. Сікорського, 2018. — Вип. 47. — С. 108—124.
13. Сенченко М. І. Книжкова палата України: історія і сьогодення / М. І. Сенченко. — Київ : Книжкова палата України, 1999. — 159 с.
14. Сенченко М. І. Книжкова палата України: 100 років системних та інноваційних трансформацій, 1919—2018 / М. І. Сенченко ; наук. редактування Н. О. Петрової. — Київ : Книжкова палата України, 2019. — 200 с.
15. Сенченко Н. М. Книжкова палата України. Становлення державної бібліографії / Н. М. Сенченко. — Київ : Книжкова палата України, 1999. — 116 с.

Larysa Doiar

Happy anniversary, "Bulletin..."

(to the 25th anniversary of the scientific-practical journal "Bulletin of the Book Chamber")

The presented article raises the problem of functioning of the State Scientific Institution "Book Chamber of Ukraine named after Ivan Fedorov" in the context of its publishing activity. The study is devoted to the history of the scientific and practical journal "Bulletin of the Book Chamber", which this year marks a quarter of a century since its first publication. Based on copies stored in the State Archives of the Printing, the author considered the defining events in the history of the journal, namely: state registration and establishment of the journal as a monthly scientific and practical publication, formulation of its goals and objectives, formation of editorial board and technical staff, which ensured the publication of the magazine, the establishment of circulation and pricing policy of the publication. The article provides a detailed content analysis of the starting issue of the "Bulletin of the Book Chamber", demonstrates its editorial approaches and positions at the stage of formation and definition of its own printed face. The author researched personal changes in the composition of the editorial board, commented on the process of forming the journal's rubricator, and identified the scholars who initiated its separate sections. The article focuses on assigning the journal the status of a professional publication in the fields of technical, historical and social communication sciences. Assessing the current status of the journal, the author stated that the latter continues to maintain the position of a leading publication in the fields of bibliography and library science.

Keywords: scientific-practical journal; editorial board; rubricator; professional publication; means of scientific communication

References

1. Burkiv'ska L. Yu. (2017). Naukovo-praktychnyy zhurnal u konteksti naukovoї komunikatsiyi. *Molodyy vchenyy*, 3 (43), pp. 204—209.
2. *Visnyk Knyzhkovoyi palaty*. (1996), 1—2.
3. *Visnyk Knyzhkovoyi palaty*. (1996), 3.
4. *Visnyk Knyzhkovoyi palaty*. (1996), 4.
5. *Visnyk Knyzhkovoyi palaty*. (1997), 12.
6. *Visnyk Knyzhkovoyi palaty*. (1998), 12.
7. *Visnyk Knyzhkovoyi palaty*. (2010), 12.
8. *Visnyk Knyzhkovoyi palaty*. (2015), 12.
9. *Visnyk Knyzhkovoyi palaty*. (2019), 6.
10. *Visnyk Knyzhkovoyi palaty*. (2019), 11.
11. *Visnyk Knyzhkovoyi palaty*. (2020), 8.
12. Kostylyeva S. O. (2018). "Visnyk Knyzhkovoyi palaty" yak zasib naukovoї komunikatsiyi v tsaryni presoznavstva. *Storinky istoriyi: zbirnyk naukovykh prats'*. Kyiv: KPI im. I. Sikors'koho, 47, pp. 108—124.
13. Senchenko M. I. (1999). *Knyzhkova palata Ukrainy: istoriya i s'ohodennya*. Kyiv: Knyzhkova palata Ukrainy.
14. Senchenko M. I. (2019). *Knyzhkova palata Ukrainy: 100 rokiv systemnykh ta innovatsyinykh transformatsiy, 1919—2018*. Kyiv: Knyzhkova palata Ukrainy.
15. Senchenko N. M. (1999). *Knyzhkova palata Ukrainy. Stanovlennya derzhavnoyi bibliografiyi*. Kyiv: Knyzhkova palata Ukrainy.

Надійшла до редакції 4 березня 2021 року

ЗА РУБЕЖЕМ

УДК 004.77-052:316](430)"21"(045)
DOI: 10.36273/2076-9555.2021.5(298).47-52

Георгій Богданов,
здобувач КНУКіМ,
e-mail: bogdanov.georgiy@mail.ru

Тенденції розвитку типологій користувачів інтернету в Німеччині на початку XXI століття

Стаття має міждисциплінарний характер і перебуває на межі психології, соціології та демографії. Підбито підсумки досліджень користувачів інтернету, що проводилися в Німеччині впродовж останніх 25 років та мали на меті розроблення типології представників так званого інтернет-покоління й вивчення інших соціальних і вікових груп населення, що користуються всесвітньою мережею. У статті наведено низку концепцій типологізації аудиторії згідно з мотивацією використання інтернету, з яких випливає, що значну роль у виробленні споживачем власного ставлення до мережі як джерела інформації чи розваги відіграє психологічний чинник. Автор дійшов висновку, що за умов цифровізації, поширення дистанційного навчання та